

ingediend op **1796** (2022-2023) – Nr. 1
14 juli 2023 (2022-2023)

Conceptnota voor nieuwe regelgeving

van Peter Van Rompuy, Karin Brouwers en Katrien Partyka

over de aangepaste ondersteuning
van de centrumregio Halle-Vilvoorde

Inleiding – probleemstelling

Halle-Vilvoorde, en in het bijzonder de Vlaamse rand rond Brussel als eerste gordel, wordt gekenmerkt door een toenemende verstedelijkingsdruk vanuit de hoofdstad Brussel. Die druk vertaalt zich in het opvangen van grootstedelijke problematieken uit Brussel in de Vlaamse Rand, die ook de financiën van de lokale besturen onder druk zetten.

In 2011 heeft Vlaanderen al gewezen op het bijzondere profiel van Halle-Vilvoorde bij het vastleggen van het Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel. De Vlaamse Regering heeft toen bevestigd dat Halle-Vilvoorde een bijzondere positie bekleedt in Vlaanderen en geconfronteerd wordt met specifieke noden en uitdagingen.

In een recente studie heeft het Toekomstforum Halle-Vilvoorde nogmaals duidelijk aangetoond met welke grote uitdagingen de regio geconfronteerd wordt. De impact is minstens vergelijkbaar met die in de centrumsteden en meer uitgesproken dan in de steden van de kustregio, die vandaag al erkend zijn als specifieke regio en daarvoor toelagen ontvangen.

Het Gemeentefonds zorgt voor een herverdeling van middelen tussen lokale besturen om de ongelijkheid tussen lokale besturen op een objectieve wijze en in redelijke mate te corrigeren. Lokale besturen hebben namelijk een ongelijke toegang tot de inning van belastingontvangsten door de socio-economische samenstelling van hun inzittenden. Daarnaast zijn er ook grote kostenverschillen tussen verschillende lokale besturen. Die visie is gebaseerd op een momentopname die, gezien de huidige demografische verschuivingen en grootstedelijke problemen in de Vlaamse Rand, aan een vernieuwing toe is.

Mobiliteit

Er kan worden verwezen naar de centrale ligging van Halle-Vilvoorde, het uitgebreide mobiliteitsnetwerk van snelwegen, ringwegen, wegen en waterwegen. Halle-Vilvoorde is het grootste kruispunt van Vlaanderen en België. Dat blijkt ook uit het feit dat in de top 40 van de meest verzadigde wegsegmenten maar liefst 24 wegsegmenten van de Brusselse ring staan. De aanwezigheid van de nationale luchthaven (Brussels Airport) maakt dat Halle-Vilvoorde een belangrijke poortfunctie vervult voor Brussel en Vlaanderen. De regio wordt op die manier geconfronteerd met de verschillende problematieken die daarmee gepaard gaan: toeslibben van lokale wegen vanwege toenemend sluipverkeer, extra vraag naar mobiliteitsinfrastructuur, luchtvervuiling, alsook de leefbaarheid van de lokale dorpscentra.

Bevolkingstoename

De bevolking in het arrondissement Halle-Vilvoorde is in de laatste dertig jaar veel sneller toegenomen dan gemiddeld in Vlaanderen. Van de Vlaamse arrondissementen is alleen het arrondissement Turnhout sneller gegroeid. In het Brusselse Gewest is de bevolking nog sneller gestegen. De bevolkingstoename van Halle-Vilvoorde en die van Brussel als stadsgewest zijn uiteraard gerelateerd. Het gaat hier om een toename waarbij de verhouding jongeren (min 19-jarigen) tegenover mensen op arbeidsleeftijd (20-tot-64-jarigen) veruit de hoogste is van alle arrondissementen.

Dat wijst op een groot toekomstperspectief, maar ook op grote investeringen in de vorm van onderwijs, betaalbare huisvesting, kinderopvang, inclusieve arbeidsmarkt, sportvoorzieningen, bijkomende mobiliteitsinfrastructuur en veiligheidsorganisatie.

Verhuisbewegingen naar de Vlaamse Rand – de Vlaamse Rand wordt steeds diverser

De internationale aantrekkingskracht van de ruimere agglomeratie rond Brussel (EU, NAVO, internationaal bedrijfsleven enzovoort) vormt een onmisbare pijler van de relatief hoge welvaart die de regio kenmerkt. Bovendien brengt die een influx met zich mee van inwoners met een buitenlandse nationaliteit. Meer specifiek lijkt Halle-Vilvoorde een motor van de interregionale migratie in België te zijn vanwege de hoge niveaus van intergemeentelijke verhuisbewegingen uit en naar de regio. Die verhuisbewegingen zijn echter meer gefocust op stromen van en naar Brussel. De randgemeenten ondervinden relatief meer migratiebewegingen van en naar Wallonië dan andere Vlaamse gemeenten.

Daardoor moeten er extra middelen vrijgemaakt worden om meer te kunnen inzetten op een inburgerings- en integratiebeleid, taalintegratie-initiatieven en arbeidsmarktondersteuning.

Onderwijs

De interactie met een tweetalige en internationale regio zorgt voor een anderstalige jeugd. Zo ligt het aandeel leerlingen in het Nederlandstalige basis- en secundair onderwijs dat thuis geen Nederlands spreekt, aanzienlijk hoger in Halle-Vilvoorde dan het Vlaamse gemiddelde. Het hoeft niet te verbazen dat Halle-Vilvoorde in Vlaanderen de kroon spant wat het aantal leerlingen in het basis- en secundair onderwijs betreft van wie de ouders thuis geen Nederlands spreken. Als die aantallen worden vergeleken met de centrumsteden, vallen alleen in Antwerpen en Gent nog hogere cijfers te noteren.

De snelle bevolkingstoename, het grote aantal jongeren en de meertaligheid van de bevolking maakt dat de regio voor enorme uitdagingen staat op het vlak van lerarentekort, kinderopvang en schoolinfrastructuur.

Buitenschoolse opvang

Buitenschoolse opvang is opvang van kinderen uit het basisonderwijs voor en na de schooluren en in de schoolvakanties. Halle-Vilvoorde heeft een kleiner aandeel plaatsen buitenschoolse kinderopvang dan gemiddeld in Vlaanderen. Het verschil met het arrondissement Leuven is aanzienlijk.

Rekening houdend met de bevolkingsevolutie in de regio en de grotere aanwezigheid van een jonge bevolking in een meer verstedelijkte omgeving is dat een extra uitdaging. Er zullen de komende jaren heel wat inspanningen moeten worden geleverd om die structurele achterstand in te halen.

Wonen

Zowel de bevolkingstoename als de nabijheid van Brussel, met pendelaars die een woning dicht bij hun werkplek zoeken, zorgt voor hoge woonprijzen. In geen enkel Vlaams arrondissement zijn de verkoopprijzen van huizen hoger dan in Halle-Vilvoorde. Dat maakt het in die regio ook minder betaalbaar om te wonen. Omgekeerd is dat ook een teken van de aantrekkelijkheid en aantrekkingskracht die de regio nog steeds uitstraalt.

Om de woningnood op termijn te kunnen opvangen, is een weldoordachte ruimtelijke ontwikkeling vereist om de ongewenste effecten van verstedelijking tegen te gaan. Een stijgend aantal wooneenheden zorgt immers voor extra druk op de gemeenschapsvoorzieningen die deze evolutie moeten kunnen volgen.

Vlaams Randfonds

De Vlaamse Regering zette in 2020 het Vlaams Randfonds op om de specifieke uitdagingen voor de negentien randgemeenten rond Brussel aan te pakken. Het Vlaams Randfonds kan de projecten echter niet volledig financieren. Er wordt dus per project een cofinanciering vanuit de steden en gemeenten verwacht. Bovendien gaat het om projecten met een korte en middellange looptijd. De tijdshorizon van het Vlaamse Randfonds is op dit ogenblik nog beperkt tot de huidige regeerperiode. Dat zorgt voor een tijdelijke ondersteuning bij de aanpak van acute noden, maar op langere termijn is een structurele financiering van de gemeenten van Halle-Vilvoorde vereist.

Welzijn

In het regeerakkoord 2014-2019 van de Vlaamse Regering wordt de achterstand in Halle-Vilvoorde op het vlak van welzijn expliciet vermeld en wordt er een sterk en geïntegreerd beleid aangekondigd voor de inwoners van de Vlaamse Rand.

Diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg

Een voorbeeld van die achterstand kan worden teruggevonden bij de diensten gezinszorg en aanvullende thuiszorg. De Vlaamse Regering legt elk jaar het totale aantal uren en het aantal uren per dienst gezinszorg vast waarvoor subsidies gegeven kunnen worden (subsidiabele uren). In 2017 werd in Vlaams-Brabant maar 62 procent van de geprogrammeerde uren (dus het aantal uren dat nodig zou zijn op basis van de samenstelling van de bevolking) gerealiseerd. Terwijl het gerealiseerde aantal uren op de programmatie in het arrondissement Leuven een stuk boven het Vlaamse gemiddelde ligt, is dat in het arrondissement Halle-Vilvoorde net omgekeerd: daar werd maar 45 procent van de programmeerde uren effectief gerealiseerd.

Vlabzorginvest

Via het autonoom provinciebedrijf Vlabzorginvest wil de Vlaamse overheid lokale zorginitiatieven ondersteunen door in Vlaams-Brabant (schaarse) gronden aan te kopen en ter beschikking te stellen. Daarbij geldt een voorrangregeling voor de Vlaamse Rand. Er wordt daarvoor een jaarlijks budget op de Vlaamse begroting uitgetrokken van 2,35 miljoen euro.

Niettegenstaande een duidelijke inhaalbeweging blijven er inspanningen nodig voor een goede spreiding van het aanbod aan zorg- en welzijnsvoorzieningen in die regio.

Subsidies voor grootstedelijke problematieken

De Vlaamse Regering onderschrijft de specifieke problematiek die Dilbeek, Halle en Vilvoorde kennen door hun grote functionele verwevenheid met het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest. Die gemeenten ervaren grootstedelijke problematieken zonder zelf over de financiële middelen van een centrumstad te beschikken. Daarom besliste de Vlaamse Regering om een subsidie toe te kennen van 3 miljoen euro per jaar tot 2025. Die subsidie wordt toegekend via een jaarlijks ministerieel besluit en helpt die gemeenten om op lokaal niveau structurele bestuurlijke antwoorden te bieden.

Er wordt ingezet op (tijdelijke) initiatieven, maar er is meer nodig om de structurele achterstand en problemen die de Vlaamse Regering onderschrijft, op langere termijn te verhelpen.

Voorstellen voor een aangepaste ondersteuning van de centrumregio Halle-Vilvoorde

1. Er lopen al verschillende studies over een toekomstige hervorming of 'herijking' van het Vlaams Stedenfonds, het Vlaams Gemeentefonds en het Vlaams Plattelandsfonds. De indieners van deze conceptnota stellen voor om in die studies ook de vraag mee te nemen tot erkenning van 35 gemeenten van Halle-Vilvoorde als centrumregio, naar analogie met de centrumsteden of de steden in de kustregio. Op die manier kan op basis van objectieve gegevens een vergelijking gemaakt worden met de uitdagingen waarmee de regio Halle-Vilvoorde wordt geconfronteerd. Zo kan gekomen worden tot een bijkomende financiering voor de 35 gemeentebesturen van Halle-Vilvoorde die ook in correcte verhouding staat tot de omvang van de uitdagingen waar de regio mee kampt.
2. Het Toekomstforum Halle-Vilvoorde en de studies die door het Toekomstforum werden opgemaakt, moeten betrokken worden bij het studiewerk rond de herijking van het Steden- en Gemeentefonds, alsook bij de concrete uitwerking van een latere erkenning van Halle-Vilvoorde als centrumregio.
3. De objectieve gegevens die het Toekomstforum Halle-Vilvoorde heeft verzameld en de lopende studies over de herijking van het Steden- en Gemeentefonds vormen de basis om in de volgende zittingsperiode te komen tot een erkenning van Halle-Vilvoorde als centrumregio, met een financiering die in verhouding staat tot de uitdagingen waarmee de regio geconfronteerd wordt.

Peter VAN ROMPUY
Karin BROUWERS
Katrien PARTYKA